

لیکونکی: ایلدر مامیدوف (Elder Mamedove).
منبع او دخپریدو نیته: ریسپونسیبل ستیت گرفت «05-05-2026»
ژباړونکی: پوهندوی دوکتور سیدحسام «مل» .

**د ایران سره د امریکا د کرکې-کرکې
اریکه: د پیړیو لپاره د تکراره**

***America's hate-hate affair with Iran: A
collision course for the ages***

د ډیپلومات، عالم او لیکوالې ډاکټر شیرین طهماسب هنتر سره مرکه

*An interview with diplomat, scholar, and author Dr. Shireen
Tahmaseb Hunter*

*****

د فبروري په (28) مه د امریکا او اسراییلو له خوا پر ایران د برید دوه میاشتی وروسته، یو سخت دریځ دوام لري. هیڅ فعاله جگړه نشته، مگر د ډیپلوماټیک پرمختګ نښې هم نشته. دا جگړه د ۴۷ کلنې لارې پای دی چې امریکا او ایران یې د ټکر په دې لاره کې ځای پر ځای کړل. له ۱۹۷۹ راهیسې متقابل دښمني معمول وه، او حتی نا درې خلاصې، لکه په ۲۰۰۲ کې د طالبانو وروسته افغانستان کې همکاري، یا په ۲۰۱۵ کې د تاریخي اتومي تړون، د دې لارې د لا فعال اړیکو بدلولو کې پاتې راغلل.

جدي پوښتنې پاتې دي: د دې زهرجن حالت اصلي محرکات څه دي چې بالاخره مور جگړې ته اړ کړل؟ د ایران د ستراتیژیک خپلواکۍ حدود څه دي او څنګه کولی شي د نورو لویو قدرتونو سره خپلې اړیکې تنظیم کړي، لکه روسیه؟ یاد اسراییلو په اړه څه؟

د دې مسلو په اړه د بحث لپاره، د سټیټ کرافټ (RS) مسول استاذي له ډاکټر شیرین طهماسب هنتیر (SH) سره خبرې یا مرکې وکړې، چې د ایران او منځني ختیځ په چارو کې یوه نادره غږ ده. هغه د شاه په دوره کې یوه پخوانی ایرانی ډیپلوماټه ده؛ هغې وروسته په متحده ایالاتو کې یو ځانګړی اکاډمیک کیریور جوړ کړ، په ځانګړې توګه د جورج ټاون پوهنتون کې د مسلمان-عیسوي تفاهم مرکز او په واشنگټن کې د ستراتیژیکو او نړیوالو مطالعاتو مرکز کې.

د ایران د تاریخ، هویت، د جنوبي قفقاز او مرکزي آسیا سره د اړیکو په اړه د ګڼو کتابونو لیکواله، د هغې وروستی مقاله د "لوی قدرتونه، او د ایران ټولنیز او سیاسي ارتقا: یوه خاطره" کې د دې لسیزو ډیپلوماټیکې تجربې او سکالرشپ لنډیز کوي.

مور له هغې سره د نورو موضوعاتو په منځ کې د اوسني جګړې، د واشنگټن لخوا د ایرانی منځلارو سره د ښکیلتیا څخه انکار، او د ایران د توتې کیدو خطر په اړه خبرې وکړې.

(RS): د ۱۹ پېړۍ د روسیې-بریتانو "لوی لوبه" څخه تر سړې جګړې پورې، د لوید یخو قدرتونو لپاره د ایران ستراتیژیک ارزښت په لویه کچه د روسیې په وړاندې د بفر په توګه و، نه د ریښتیني متحد په توګه. ایا اسلامي جمهوریت د دې بفر رول څخه خلاص شو، یا یوازې د محدود یتونو یو سیت د بل لپاره بدل کړ؟

شیرین طهماسب هنتیر: هیڅ یو لوی قدرت ایران د خپلو ګټو لپاره اړین نه ګڼل. سر ډینس رائټ لیکلي چې بریتانیا هیڅکله ایران د استعمار وړ نه ده ګڼلی، برعکس د هند. امریکا هم ایران ته د یو اړین متحد په توګه نه ګوري. لکه څنګه چې یې ترکیه (د ناتو متحد) او سعودي عربستان لیدل. لویو قدرتونو هڅه وکړه چې ایران کمزوری او متکي وساتي. حتی امریکا، سره له دې چې د شاه محمد رضا پهلوي سره یې په نوم نږدې اړیکې درلودې، د ایران په صنعتي کولو کې ډیره ونډه نه ده اخیستې. په طنز سره، په ایران کې د فولادو لومړۍ فابریکه د شوروي اتحاد لخوا جوړه شوې وه.

نو د ټولو لویو قدرتونو په اړه د شک کچه د ایران د سیاست یوه ځانگړتیا وه. په هر صورت، د بهرنیو قدرتونو خواخوږي هم شتون لري. یو لوی ویش تل د هغو کسانو ترمنځ و چې له ۱۹ پېړۍ څخه تر نن ورځې پورې یې روسیه/شوروي اتحاد غوره کړې او هغه کسان چې لویدیځ غوره کړی - لومړی بریتانیا، بیا امریکا. سره له دې چې د خپلو ادعاوو سره سره، اسلامي جمهوریت په قاطع ډول له دې نمونې سره نه دی مات شوی. په ایران کې لاهم د روسیې ملاتړي شتون لري او هغه کسان چې له لویدیځ سره پېرې پخې اړیکې غواړي. د لویدیځ سره د سخت دریځو ډیره د بنمې د ایران لپاره خورا زیان رسونکې وه.

RS (Responsible State): تاسو د اسلامي جمهوریت د زیاتو او د واشنگتن د ولسمشرانو هاشمي-رفسنجاني، خاتمي، روحاني او پېزشکيان په څیر د منځلارو سره د جدي اړیکو څخه انکار کولو باندې نیوکه کړې ده. حتی JCPOA یوازې د وسلو کنټرول تړون په توګه لیدل کېده، نه د نوي دور لپاره د پرانیستلو په توګه. ایا دا انکار په تهران کې سخت دريځي پیاوړي کړل؟

SH (Shireen Hunter): د ۱۹۷۹ انقلاب وروسته د متحده ایالاتو او ایران په اړیکو کې د بندون لپاره دوه عوامل مسؤل دي. لومړی، د سخت دریځو د امریکا او لویدیځ سره ایډیالوژیکي دبنمې. دوهم، د متحده ایالاتو ټینګار چې په اصل کې تابع ایران دی. حتی د شاه په دوره کې، متحده ایالات د ایران لپاره د هغه د هیلو څخه محتاط و، که څه هم هغه یو عصري او د امریکا پلوی و. پدې کې هیڅ شک نشته چې د ولسمشر کارټر پالیسی - پشمول د سعودي عربستان سره یوځای، د تیلو بیه راټیټه کړه، کوم چې په ۱۹۷۷ کې په ایران کې د اقتصادي رکود لامل شو - د انقلاب بریالیتوب کې مرسته وکړه.

د ایران او عراق د جګړې له پای ته رسېدو وروسته، امریکا د هاشمي رفسنجاني په څېر له منځلارو سره له معاملي کولو ډډه وکړه، چا چې د امریکا د تېلو شرکت، کونوکو ته د قرارداد وړاندیز وکړ. دا په ۱۹۹۶ کال کې د ایران-لیبیا-سوریه د بندیزونو قانون تعقیب شو.

په (۲۰۰۱) کال کې د خاتمي سره هم همداسې وشول. وروسته له هغه چې ایران په افغانستان کې له امریکا سره مرسته وکړه او د همکاری وړاندیز یې وکړ، امریکا ایران د "شر محور" برخه وبلله. په ۲۰۰۳ کال کې، ایران یو لیک واستاوه چې وړاندیز یې وکړ چې د دواړو هېوادونو ترمنځ د ټولو مسلو په اړه بحث ته چمتو دی، په شمول د لبنان د حزب الله مسله.

دا ټولې وړاند یزونه رد شول . بی له شکه چې په ایران کې د دې پالیسیو مخالفت موجود و. خو که امریکا مثبت ځواب ورکړی وای ، منځلارې به پیاوړې شوې وای او دوی کولی شول چې د سخت دریځو مخالفت په ډیر اغیزمن ډول مقاومت وکړي.

RS: ستا سو د واشنګټن له موقعیت څخه، د اسرائیلو پلوه لابیڼګ څنګه د اسرائیلو دفاع کولو څخه په فعاله توګه په متحده ایالاتو فشار راوړلو ته بدل شو ترڅود "ایران پوښتنه" په زور سره حل کړي؟

SH: د یوې ځا نګرې نیټې ټاکل ګران دي، مګر د کلنټن ولسمشرۍ په ځانګرې ډول د اسرائیلو او اسرائیلو پلوه شخصیتونو ته ګټه ورسوله. هغه ډیری یې - مارتین انډیک یو مثال دی - د بهرني سیاست په مهمو پوستونو کې وګمارل. په ورته وخت کې، ډیری شتمن اسرائیل پلوه شخصیتونو او ځینې اسرائیلی- امریکا یې دوه ګوني تابعیت لرونکو د متحده ایالاتو په ټاکنو کې ډیری پیسې مصرف کړې. پدې توګه په منځني ختیځ کې د متحده ایالاتو د بهرني سیاست ډیری اړخونه د اسرائیلو نظرونه او هیلې منعکس کړې.

د جورج ډبلیو بوش د ولسمشرۍ پرمهال، د اسرائیلو پلوه نوي محافظه کارانو په 2003 کې په عراق برید کولو په څیر پالیسی و غځولې. دوی چمتو وو چې سمدلاسه وروسته تهران ته لار شي مګر په عراق کې بند پاتې شول. اسرائیلو په متحده ایالاتو فشار راوړ چې د خپلو سیالانو د له منځه وړلو لپاره خپل ځواک وکاروي. اوس د ایران وار دی. څوک پوهیږي چې راتلونکی به څوک وي.

RS: تر اوسه پورې ، ایران د داخلي تجزیې هیڅ نښه نه ده ښودلې. مګر که د اسرائیلو هدف دا وي چې ایران یو ناکام دولت جوړ کړي (د اقتصادي زندی کولو، قومي یا فرقه ایزو کرکچونو د رامینځته کولو او داسې نورو له لارې)، ایا دا په راتلونکي کې یو ریښتینی خطر کیدی شي؟ او په ځانګرې توګه، ایا بهرني لوبغاړي کولی شي د پان ترکزم، کرد بیلتون غوښتنې، او نورو قومي هویتونو ته وسلې ورکړي ترڅو ایران ټوټه ټوټه کړي؟

SH: هغه کسان چې د ایران د کمزوري کولو او تسلط هڅه کړې تل یې د قومي- ژبني توپيرونو مبالغه کړې ده. بیا هم ایران، په دې معنی، د بریتانیا، هسپانیې یا فرانسې څخه ډیر توپیر نلري، یوازې د څو نومونو لپاره. ټول ایرانیان د بل هر هیواد په پرتله په کلتوري لحاظ ډیر مشترکات لري. که دوی له ایران څخه جلا شي، دوی باید د یو بل هیواد سره یوځای شي چې دوی ورسره لږ مشترکات لري. د ایران هیڅ یو اقلیت د دوامداره خپلواکو ادارو د جوړولو لپاره سرچینې نلري.

د مثال په توګه، په ۱۹۹۱ کال کې د شوروي اتحاد له ړنګېدو راهیسې، په ترکیه او انزبایجان کې ځواکونه، په شمول د لوړ پوړو چارواکو، کله ناکله د "جنوبي انزبایجان" جلاوالي ته وده ورکوي (ډاکټر هنتر د تبریز اصلي اوسیدونکی دی، د ایران د انزبایجان

اصلي بنار - RS)، د ايران شمال لويديځ سيمي چي د پام وړ تركي ژبي نفوس لري. اسراييل په ځانگړي توگه د باكو سره نږدې اړيكي د قومي كړنو ترمنځ د ايران د ماتولو لپاره د يوې وسيلې په توگه رامینځته كړې دي. په هر صورت، د متحده ايالاتو / اسراييل جگړه د تهران په وړاندې د كوم آذري پاڅون په رامینځته كولو كې پاتې راغله. دا نظر د افلاس په توگه افشا شوی دی.

په هر صورت، كه چيري امريكا په ايران بريد ته دوام وركړي يا په فعاله توگه د څو كوچنيوايرانونو د جوړولو هڅه وكړي، د ايران ځمكنی او سياسي يووالي به په جدي توگه گواښ شي.

RS: تاسو يا دونه كړې چي مسكو په فعاله توگه د متحده ايالاتو او ايران د پخلاينې په وړاندې كار كاوه. ايا د روسيې هدف يوازي دا دی چي امريكا په منځني ختيځ كې بنده وساتي، يا ايا روسيه يو قوي، خپلواك ايران پخپله د خپلو قفقاز او مركزي آسيا گټو لپاره گواښ گڼي؟

SH: روسيه د امريكا او ايران پخلاينه نه غواړي. روسيه ايران ته د متحد په پرتله د سيال په توگه ډير گوري، سره له دې چي د ستراتيژيک اتحاد خبرې اترې كوي. روسيې د ايران له انزوا څخه گټه پورته كړي، په ځانگړي توگه د انرژي په برخه كې. روسيه د اوسني جگړې څخه خوښ ده ځكه چي دا امريكا ته په اقتصادي توگه زيان رسوي، په منځني ختيځ كې يې بنده ساتي او د مسكو په وړاندې د امريكا د ډير تيريدونكي پاليسي په وړاندې د وقفې په توگه كار كوي، د بيلگي په توگه د اوكراین په اړه. يو پياوړی ايران كولی شي په قفقاز او مركزي آسيا كې د روسيې لپاره سيال وي. په هر صورت، پدې برخو كې، مسكو لا دمخه د لويديځ او چين په وړاندې لوبه بايللي ده.

ددی مقالې دليكونکی په اړه څو كړنې

ايلدار ماميدوف د بروكسل ميشته بهرنی پاليسي كارپوه او په كوينسي انستيتيوت كې غير ميشت ملگري دی.

----- په درناوي (22-05-2026)

